

IZ GERONTOLOŠKE LITERATURE

Atiya Mahmood, Toshiko Yamamoto, Megan Lee, Carmen Steggell, 2008. Perceptions and Use of Gerontechnology: Implications for Aging in Place. V: Journal of Housing for the Elderly, letnik 22, št 1.

TEHNOLOGIJA ZA STAREJŠE – GERONTEHNOLOGIJA

Svetovne projekcije prebivalstva kažejo, da se bo v prihodnjih letih zaradi staranja *baby boom* generacije število starejših ljudi naglo povečevalo. Večina starejših ljudi pa si želi starati se v domačem kraju (ang. *age in place*). Številni dokazi govorijo o tem, da starejši ljudje, ki lahko v domačem okolju ostanejo čim dlje v starost, bolj kakovostno živijo, so s svojci in prijatelji bolj povezani in imajo manj zdravstvenih težav.

Čeprav večina starejših ljudi tudi v pozni starosti živi v svojih domovih, pa le-ti niso prilagojeni na njihove spreminjajoče se potrebe. Za te ljudi skrbijo v večini primerov neformalni oskrbovalci, ki se soočajo s stresnim usklajevanjem nalog oskrbovanja in ostalih obveznosti.

Ob tem pa obstajajo številni dokazi, da lahko različne tehnološke izboljšave pomagajo starejšim (med njimi še posebej tistim, ki živijo sami) ostati v domačem okolju dalj časa, poleg tega pa se zmanjša tudi obremenitev neformalnih oskrbovalcev. Ta vrsta tehnologije je v znanstvenih besedilih pogosto imenovana *gerontechnologija*.

Gerontechnologija se je začela razvijati kot posledica želje starejših ljudi, da bi lahko čim dlje ostali v domačem okolju, in kot posledica naraščajočih potreb starejšega prebivalstva po pomoči pri aktivnostih vsakdanjega življenja.

Zagovorniki gerontechnologije menijo, da lahko ta vrsta tehnologije, kot npr. naprave za spremljanje aktivnosti in napredne komunikacijske tehnologije, zmanjša obremenjenost neformalnih oskrbovalcev in zahteve po zdravstvenih storitvah. Drugi raziskovalci pa opozarjajo na nevarnost, da lahko ta vrsta tehnologije celo zmanjša kakovost življenja starejših. Lahko namreč ogrozi zasebnost tako starejšega človeka kot njegovega oskrbovalca, poveča občutke osamljenosti starejših in zmanjša pogostost osebnih stikov z drugim človekom. Neformalne oskrbovalce bi lahko veliko število informacij, ki jih omogoča ta tehnologija, dodatno obremenjevalo.

Raziskave kažejo, da so dejavniki, povezani z uporabo nove tehnologije med starejšimi, večdimenzionalni. Pogostost uporabe tehnoloških naprav je tako odvisna od osebnih značilnosti, kot so zaznane potrebe po tej tehnologiji, funkcionalni status, osebne ocene lastne telesne zmožnosti in ocene tehnologije. Poleg tega je odvisna tudi od socialno-prostorskega in kulturnega okolja in značilnosti posamezne tehnološke naprave (estetske značilnosti, trpežnost materialov, težavnostna stopnja za uporabo, primernost za uporabo pri starejših ljudeh). Pomembno je omeniti, da niti starost niti spol ne vplivata na pogostost uporabe gerontechnologije. Zadnja ugotovitev zanika stereotipno prepričanje, da se starejši ljudje neradi učijo uporabe nove tehnologije.

Naslednji dejavnik, ki si zasluži pozornost, je vpliv motivacije na uporabo tehnologije. Raziskave kažejo, da naj bi obstajali 2 stopnji motivacije uporabnikov, in sicer občutenje potrebe in prepoznane prednosti tehnologije pri posamezniku. Npr. pri starejšem človeku, ki

je odločen, da bo živel samostojno, ne glede na bolezenske ali starostne omejitve, je zagotovo prisotna dovolj velika motivacija za iskanje načinov, ki bi mu omogočali živeti doma. Poslabšanje zdravstvenega stanja je tako močan stimulans za uporabo tehnologije z namenom ohranjanja ali pospeševanja neodvisnega življenja. Pogosto pa starejši tehnologije ne uporabljajo tudi zaradi visokih cen takšnih pripomočkov.

Poznavanje oz. seznanjenost z novo tehnologijo je naslednji dejavnik, ki vpliva na to, ali jo bo starejši človek želel uporabljati. Oskrbovanci novo tehnologijo lažje sprejmejo, če jih spominja na tehnologijo, ki jo že dolga leta uporabljajo (npr. kabelske žice, standardni telefonski aparati, računalniki).

V eni izmed raziskav so znanstveniki ugotavljali stališča starejših ljudi, ki so uporabljali storitve telemedicine, o tej vrsti tehnologije. Starejši so kot prednosti ocenili hitrejšo obdelavo informacij, manj porabljenega časa in denarja za obiske zdravnika, saj so se z njim posvetovali preko video storitev, tisti starejši, ki pa so živeli sami, so se tudi čutili bolj varne. Po drugi strani pa so bili nekateri starejši zaskrbljeni, da bo tehnologija povsem izrinila človeške stike. Zaskrbljenost nad izgubo dostopa do človeških storitev in interakcij zahteva dodatne raziskave, saj številne študije kažejo, da starejši ljudje za kakovostno uporabo tehnologije pogosto potrebujejo pomoč drugega človeka.

Ena izmed študij primerov je raziskovala gospodinjstvo starejšega para, moža – oskrbovalca in njegove žene, ki je oskrbo prejemala. Raziskovali so možnosti informacijske in komunikacijske tehnologije v domačem okolju. Raziskovalci so ugotovili, da uporaba tehnologije spodbuja oskrbovančevo samozavest in občutek varnosti, ker omogoča boljši dostop do zdravstvenih informacij in vzpostavitev novih socialnih stikov. V to študijo primera je bil vključen tudi tehnični pomočnik, ki je zgoraj omenjenima starejšima človekom pomagal pri

učenu uporabe nove tehnologije. Raziskovalci menijo, da sta bila osebna pomoč in svetovanje tehničnega pomočnika ključna za to, da sta starejša človeka sploh začela tehnologijo uporabljati. Starejši ljudje namreč pri uporabi računalnika in novih tehnologij pogosto potrebujejo pomoč drugega človeka, ki pa je lahko njihov prijatelj, družinski član ali strokovnjak. Različni raziskovalci tako ugotavljajo, da bodo starejši ljudje porabljali energijo in denar za novo tehnologijo toliko časa, dokler se jim bo zdela koristna.

Tina Lipar

Golob, Alenka (2009). Psihosocialni vidiki staranja in starosti ljudi z Downovim sindromom. Ljubljana: Zveza sožitje – zveza društev za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju Slovenije, 28 strani.

PSIHOSOCIALNI VIDIKI STARANJA IN STAROSTI LJUDI Z DOWNOVIM SINDROMOM

Knjiga avtorice Alenke Golob obravnava posamezna vprašanja iz življenja ljudi z Downovim sindromom z vidika aktualnih razmer v Sloveniji in demografskih sprememb. Skozi prikaz primanjkljajev in zmot ter konkretnih predlogov poziva k oblikovanju razmer, v katerih bo kakovostno staranje mogoče tudi za ljudi s tovrstnimi motnjami v duševnem razvoju. Ob tem je potrebno dodati, da problem kakovosti življenja starih oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih svojcev postaja vedno večji izziv in tako zahteva našo pozornost.

V uvodnem delu avtorica predstavi demografske spremembe, katerim smo priča v zadnjih desetletjih. Naraščanje deleža starejšega prebivalstva med celotnim prebivalstvom je v največji meri posledica zniževanja rodnosti, podaljševanja življenja in nizkega selitvenega prirasta. Te spremembe od oblikovalcev politike zahtevajo večjo usmerjenost v zagotavljanje celostne skrbi za stare ljudi. Upravičena je